

Meetnet nachtvlinders

Nieuwsbrief november 2024

Korte terugblik

Beste nachtvlindertellers, de winter begint er nu toch echt aan te komen. En ja, dat betekent dat het soortenaantal nog verder afneemt. Hoewel het soortenaantal in november ook niet hoog lag, zijn er op enkele warme nachten toch nog flink wat nachtvlinders gevangen. In de maand november is het alleen niet zo spannend wat je zult gaan zien in de zomer. De bulk aan nachtvlinders die je vangt wordt door slechts enkele soorten bepaald. In de Top-15 op de volgende pagina is te zien om welke soorten het ging.

De kleine wintervlinder vliegt nog tot vrij diep in december, al zullen de aantallen in de loop van de maand wel snel afnemen.

De winter is voor het meetnet nachtvlinders overigens niet een tijd om helemaal niks te doen.

Sterker nog, we vragen jullie om jaarrond te tellen, mits mogelijk natuurlijk. Ook in de winter kan je op warmere nachten (boven de 5 graden) best nog wat vangen. Daar moet wel bij gezegd worden, dat dit vooral geldt voor de bossen. In het stedelijk gebied is de kans dat je iets vangt in de winter een stuk kleiner. Voor nu geldt dat de kleine wintervlinder nog niet is uitgevlogen. Ook zijn bosbesuil en wachtervlinder in de winter nog actief. Leukere soorten die je aan zou kunnen treffen zijn bijvoorbeeld roodkopwinteruil en gevlekte winteruil. Daarnaast begint de kleine voorjaarsspanner ook al eerder met vliegen dan je misschien zou denken, soms worden de eerste exemplaren eind december al gezien!

Vrouwetje van de kleine wintervlinder

Top-15 van november 2024

In tabel 1 is te zien dat de grote wintervlinder deze maand met stip op nummer 1 stond, ver daarachter gevolgd door najaarsspanner en kromzitter. De aantallen van november 2024 liggen gemiddeld hoger dan het gemiddelde in dezelfde maand over de periode 2019-2023. Dit kwam voornamelijk door het relatief warmere en drogere weer ten opzichte van 2023 waardoor vaker de val geplaatst kon worden en er ook meer gevangen werd. In totaal werden er in november 2024 **5009** exemplaren gevangen binnen het meetnet, verdeeld over **62** soorten. Hiervan waren **50** soorten macro en **12** soorten micro.

Tabel 1: De Top-15 uit het meetnet van de maand november

	Soort	Wetenschappelijke naam	Groep	Aantal ex.	Aantal locaties
1	grote wintervlinder	<i>Erannis defoliaria</i>	macro	1869	96
2	najaarsspanner	<i>Agriopis aurantiaria</i>	macro	802	73
3	kromzitter	<i>Asteroscopus sphinx</i>	macro	741	71
4	kleine wintervlinder	<i>Operophtera brumata</i>	macro	512	65
5	gepluimde spanner	<i>Colotois pennaria</i>	macro	429	68
6	zwarte herfstspinner	<i>Poecilocampa populi</i>	macro	174	63
7	oranje kruidenmot	<i>Udea ferrugalis</i>	micro	63	20
8	herfstspanner	<i>Epirrita dilutata</i>	macro	45	13
9	herfst-rietboorder	<i>Rhizedra lutosa</i>	macro	40	22
10	zwarte-c-uil	<i>Xestia c-nigrum</i>	macro	40	21
11	zuidelijke bandspanner	<i>Nycterosea obstipata</i>	macro	30	12
12	agaatvlinder	<i>Phlogophora meticulosa</i>	macro	26	10
13	zwartstipvlinder	<i>Agrochola lota</i>	macro	24	12
14	bruine herfstuil	<i>Sunira circellaris</i>	macro	22	13
15	gamma-uil	<i>Autographa gamma</i>	macro	17	9

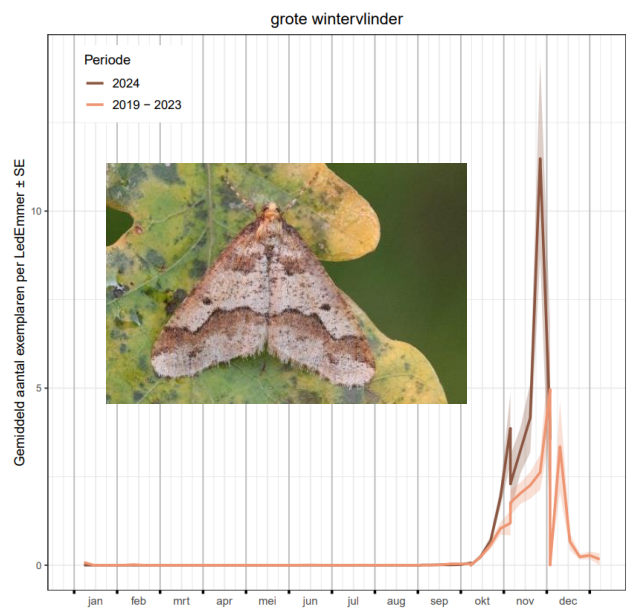
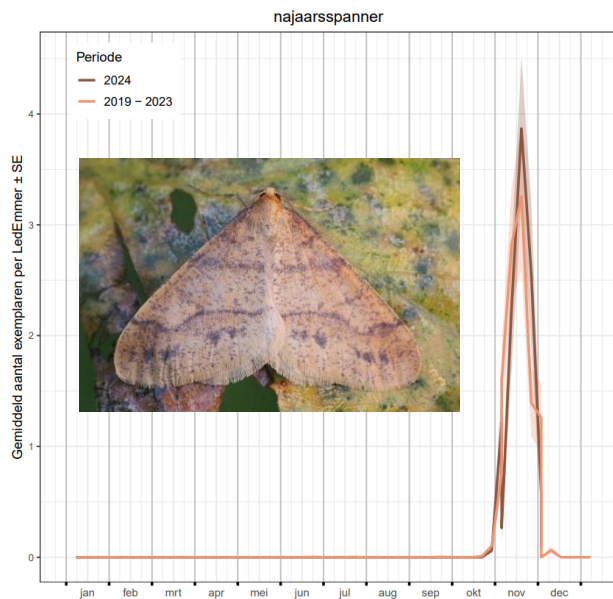
Leuk om te melden is dat er in november 2024 op 163 meetpunten nog werd geteld. In november 2023 waren dat 104 meetpunten. Er lijkt dus wel een groei te zitten in het aantal vrijwilligers dat in de winter doortelt. Goed om te zien en dank daarvoor!

De grote wintervlinder (l) en de najaarsspanner (r) werden in november het vaakst, en op de meeste telpunten gezien. Van beide soorten kan enkel het mannetje vliegen. De vrouwtjes hebben geen of sterk gereduceerde vleugels.

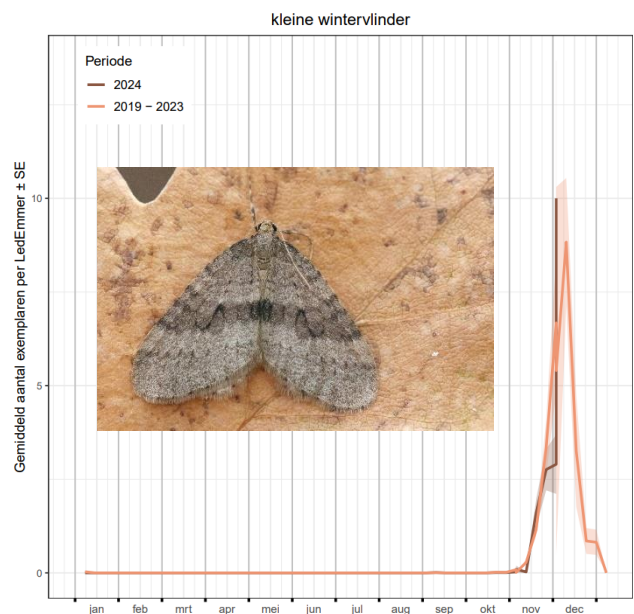
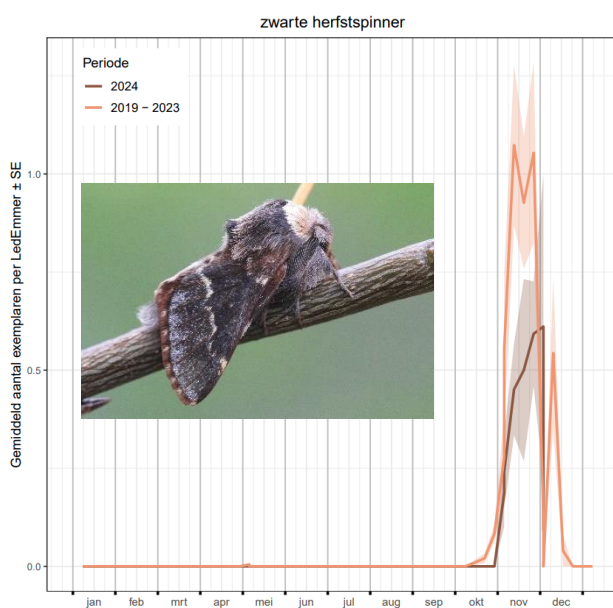
Hoe doen de novemmersoorten het dit jaar?

Als we kijken in het meetnet, kunnen we zien welke soorten het dit jaar goed, gelijk of minder goed deden dan over het gemiddelde van de afgelopen vijf jaar. Bij de grote wintervlinder zien we voor dit jaar een groot verschil. De aantallen van deze soort binnen het meetnet zijn een stuk hoger. Bij de najaarsspinner liggen de aantallen daarentegen ongeveer gelijk met het gemiddelde van 2019-2023.

Van de kleine wintervlinder verwachten we nog wel wat aantallen in december, maar toch zien we in het meetnet dat de aantallen van deze soort ook iets hoger liggen dan het gemiddelde van de afgelopen vijf jaar.

Een andere typische novemmersoort, namelijk de zwarte herfstspinner, kende in 2024 wel een stuk lagere aantallen in vergelijking met de afgelopen vijf jaar.

Begindatum van de nachtvlindertelling

Het is altijd al de bedoeling geweest om de nacht dat je de val plaatst te gebruiken als datum van je telling. Gelukkig gebruikt bijna iedereen in het meetnet de datum van het plaatsen van de val.

Als je je telling nu meteen in de ochtend invoert zul je ook zien dat het niet meer mogelijk is om de telling op de datum van het legen in te voeren. Dit is belangrijk omdat wij de weergegevens (die jullie optioneel kunnen invoeren, maar dus niet verplicht is) van het KNMI aan de meetpunten koppelen. En dan kan er een groot verschil zijn van avond tot avond.

Tellersdag 2024

We kijken terug op een leuke en gezellige tellersdag, die 8 november plaatsvond in Culemborg. Het verslag van deze dag hebben jullie allen in de mail ontvangen. Ben je er nu niet geweest en ben je alsnog benieuwd naar de presentaties van deze dag? Die zijn terug te vinden op onze website, te bereiken via [deze link](#).

Wat betreft de nachtvlinders benadrukten we tijdens de tellersdag opnieuw het belang van meetpunten in natuurgebieden. Op dit moment hebben we vooral meetpunten in stedelijke en agrarische omgeving. Bossen, duinen, moeras en heide blijven achter. Dat is jammer, want daar komen interessante soorten voor waar we nu nog geen trends van kunnen berekenen, en daarmee niet goed weten hoe het met deze soorten gaat.

We snappen dat het voor veel vrijwilligers spannend is om hun eigen LedEmmer in een natuurgebied achter te laten. Daarom zouden we graag een oproep willen doen bij beheerders. Die zouden in samenwerking met vrijwilligers een aantal meetpunten in hun gebieden kunnen aanmaken en vervolgens tellen. Lijkt het jou als vrijwilliger leuk om in natuurgebieden te tellen en wil je hulp om een beheerder aan te spreken? **Aan het eind van deze nieuwsbrief en [via deze link](#) vind je een brief die je met je oproep mee kunt sturen naar een beheerder.** In de brief benadrukken wij het belang van tellen in natuurgebieden en geven we achtergrondinformatie over het meetnet en hoe het tellen binnen het meetnet in zijn werk gaat.

Oproep: tellers gezocht!

Monitoring moerasspinner en moerasheide-aarduil Deurnse Peel

Om meer meetpunten in natuurgebieden te krijgen hebben we van het Cultuurfonds een financiële bijdrage gekregen om de meest zeldzame soorten te gaan monitoren. Als onderdeel hiervan willen we vanaf 2025 de monitoring voor de moerasspinner en moerasheide-aarduil opzetten in de Deurnse Peel, zodat we deze populaties goed kunnen gaan volgen. Hiervoor zijn we op zoek naar vrijwilligers die het leuk lijken om LedEmmers te plaatsen en te legen in het gebied, in samenwerking met de terreinbeheerder, met de intentie dit meerdere jaren vol te houden. De LedEmmers worden hiervoor ter beschikking gesteld, en hoeft je dus niet zelf te regelen! Woon je in de buurt van de Deurnse Peel en wil je hier meer informatie over ontvangen?

Neem dan contact op met Jannes Boers: jannes.boers@vlinderstichting.nl

Wetenschappelijk

Over het effect van kunstlicht zijn ondertussen meerdere studies gepubliceerd, maar deze studie heeft onderzocht wat het effect is van autolampen. Deze lampen creëren pulserend kunstlicht dat onvoorspelbaar en intens is, en zich uitstrekt tot voorheen donkere gebieden. Nachtvlinders hebben vaak een opmerkelijk goed nachtzicht, maar hun trage pupilreacties maken hen kwetsbaar voor dit

pulserend kunstlicht. De studie toont aan dat blootstelling aan een koele fosfor-gecoate LED-puls leidde tot meer chaotische vluchten en vlucht naar het licht, wat hun overlevingskansen verkleint. Het verminderen van het gebruik van koele fosfor-gecoate LED-koplampen en overstappen op alternatieven kan de schade beperken.

Fabusova M., Gaston K.J., Troscianko J. (2024). Pulsed artificial light at night alters moth flight behaviour. Biol. Lett. 20: 20240403. <https://doi.org/10.1098/rsbl.2024.0403>

Contact

Landelijk Meetnet Nachtvinders

Rik Wever, José Kok, Jannes Boers en Jurriën van Deijk

Tel.: 0317 467346

meetnet@vlinderstichting.nl

Deze nieuwsbrief wordt via e-mail verstuurd aan alle tellers van het Landelijk Meetnet Nachtvinders. Mocht je geen prijs stellen op de nieuwsbrief, dan kan je de verzending stoppen door op meetnet.vlinderstichting.nl bij instellingen de optie 'Nieuwsbrief ontvangen' uit te zetten.

Bronnen

KNMI: <https://www.knmi.nl/nederland-nu/klimatologie/maand-en-seizoensoverzichten/2024/april>

In het nieuws:

- [Podcast: de verborgen wereld van nachtvinders](#)
- [Noordelijke rupsen eten efficiënter](#)
- [Week van de wintervlinder](#)

Oproep aan beheerders:

Wil je trends van nachtvlinders in jouw gebieden?

Wist je dat er ruim 2400 verschillende soorten nachtvlinders in Nederland voorkomen? En dat de meeste soorten in natuurgebieden voorkomen? Om te weten hoe het met deze soorten gaat zijn we op zoek naar meer meetpunten in natuurgebieden. Daartoe hebben we natuurlijk vrijwilligers nodig die de vallen willen zetten en legen, maar ook beheerders die welwillend staan tegenover het inventariseren in hun gebied. Dat kan door vrijwilligers – wij kunnen helpen bij het werven daarvan – maar natuurlijk ook door iemand uit jullie eigen organisatie. Inventariseren kan in natuurgebieden gemakkelijk met een LedEmmer, die werkt met een powerbank en is dus niet afhankelijk van een stroombron. Voor veel tellers is er al een hobbel overwonnen als de LedEmmer die ze in de natuur plaatsen niet hun eigen LedEmmer is, dan hoeven ze niet bang te zijn dat de powerbank gestolen wordt. De LedEmmer kost 130 euro exclusief btw en verzendkosten. Als organisatie kan je er een of meerdere bestellen via een mail aan ledemmer@vlinderstichting.nl.

Wat houdt het in?

Bij voorkeur eens in de week (maar in ieder geval eens in de twee weken) wordt door de teller in de avond, voor het donker, een draagbare nachtvlinderval (LedEmmer) geplaatst, en deze wordt de volgende ochtend na zonsopkomst geleegd. De tellers lopen dus niet in het donker door het gebied.

Hoeveel tijd kost het?

Het plaatsen duurt ongeveer vijf minuten exclusief reistijd. Het legen van je val is erg afhankelijk van hoeveel vlinders je erin aantreft, of je ze herkent en welke periode van het jaar het is. Gemiddeld zal het legen per val ongeveer 20 minuten kosten (exclusief reistijd).

Moet de teller alle nachtvlinders (her)kennen?

Nee, de teller hoeft niet alle nachtvlinders direct te kunnen herkennen. Door het maken van foto's en het gebruik van beeldherkenning zijn bijna alle nachtvlinders zo goed op naam te brengen.

Er wordt bij ons al met een nachtvlinderval gevangen, en de waarnemingen worden ingevoerd op waarneming.nl. Kan dat ook?

Voor de trendanalyses die het CBS uitvoert maken we enkel gebruik van waarnemingen die zijn ingevoerd via meetnet.vlinderstichting.nl. Het is namelijk erg belangrijk dat alles elke keer hetzelfde is: dus dat de val altijd op dezelfde plek staat en dat dezelfde lamp wordt gebruikt. Dit kan namelijk van grote invloed zijn op je vangsten, zeker bij vallen die een zeer beperkt bereik hebben. Bij waarnemingen die niet via het meetnet zijn ingevoerd weten we dit niet. En op waarneming.nl kan je het niet noteren wanneer je niets hebt gevangen.

In welke gebieden zijn we nog op zoek?

We zoeken vooral extra meetpunten in duin, half natuurlijk grasland, heide en moerassen. In bossen zijn al redelijk wat vrijwilligers actief, maar ook daar zijn extra meetpunten nog steeds welkom.

Achtergrondinfo

Om te weten hoe het gaat met de Nederlandse biodiversiteit zijn er meetnetten die op gestandaardiseerde manier veel verschillende soortgroepen tellen. Deze tellingen vallen onder het Netwerk Ecologische Monitoring en worden gecoördineerd door soortenorganisaties zoals SOVON, RAVON of De Vlinderstichting en geanalyseerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek. Wat we hiermee kunnen, is onder andere terug te vinden in de Vlinderstand (<https://ap.lc/PrIBd>). Een van de jongste meetnetten is die van de nachtvlinders (zie ook: <https://ap.lc/wzkjL>). Vrijwilligers vangen de nachtvlinders met een val, brengen ze op naam, tellen ze en laten ze weer levend vrij. Er zijn nu relatief veel meetpunten in het stedelijk- en agrarisch gebied, maar nog erg weinig in natuurgebieden. Om een goed beeld te krijgen hoe het met de nachtvlinders in Nederland gaat is het dus belangrijk om ook voldoende meetpunten in natuurgebieden te hebben. Dit is erg leuk, omdat hier de grootste aantallen nachtvlinders vliegen, en er soorten vliegen die je in het stedelijk gebied niet of nauwelijks tegenkomt.

Informatie? Mail meetnet@vlinderstichting.nl of bel 0317-467346 en vraag naar José Kok of Rik Wever

